หัวข้อวิทยานิพนธ์ การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง

ชื่อและนามสกุล นางสาวศิริพร เอียดนุ้ย

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลีย์ นิลวิเศษ

2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยธะคง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลีย์ นิลวิเศษ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง
ผู้วิจัย นางสาวศิริพร เอียดนุ้ย **รหัสนักศึกษา** 2549001069
ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลีย์ นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์
ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร (3) การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร (4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตข้าวคุณภาพมาตรฐานอาหารปลอดภัย ครบวงจรปี 2554 กิจกรรมผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อการค้าและการบริโภค ของจังหวัดพัทลุง จำนวน 1,562 ราย ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 318 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.17 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.24 คน เป็นแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้างเฉลี่ย 2.26 และ 2.38 คน ตามลำดับ เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 26.18 ปี ประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรมด้านการทำนาเฉลี่ย 1.75 ครั้ง/ปี พื้นที่ทำนาเฉลี่ย 9.60 ไร่ ในรอบปี 2555 เกษตรกรมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 45,289.48 บาท มีรายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 21,705.09 บาท มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้วยวิธีการประชุม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง แต่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับมาก จากสื่อมวลชนและสื่อกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย (2) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวระดับปานกลาง (3) เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นในภาพรวมระดับมาก และนำไปปฏิบัติระดับปานกลาง ประเด็นที่เกษตรกรจำนวนมากที่สุดนำไปปฏิบัติ คือ การเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพที่นา (4) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็น ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ในการทำนา แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้าง จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร และรายได้จากการทำนา (5) ปัญหาการผลิตข้าวของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม และการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐวางแผนปล่อยน้ำชลประทานให้สอดคล้องกับฤดูกาลการทำนา และจัดหาเมล็ดพันธุ์ดีสนับสนุน หรือส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทำพันธุ์ไว้ใช้เอง

คำสำคัญ การยอมรับเทคโนโลยี การผลิตข้าว จังหวัดพัทลุง

Thesis title: Adoption of Rice Production Technology by Farmers in Phatthalung Province
Researcher: Miss Siriporn Eadnui; **ID:** 2549001069;
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);
Thesis advisors: (1) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor; (2) Dr. Sunun Seesang, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic factors of farmers (2) knowledge regarding rice production technology of farmers (3) adoption of rice production technology by farmers (4) factors relating to adoption of rice production technology by farmers (5) problems and suggestions for rice production by farmers.

Population in this study was a number of 1,562 farmers who joined the Safety Food and Standard of Rice Production Full Cycle Project in 2011, and the activity "Rice Production of Good Quality for Trading and Consumption of Phatthalung Province. A number of 318 samples were selected by simple random sampling. Instrument for data gathering was structured interview form. Data obtained was analyzed by computer programs. Statistics used were frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and correlation analysis between variables used multiple regression analysis.

It was discovered from results of the research as follows. (1) Most of the farmers were female with the average age at 52.17 years. They were educated at primary school level. Their average number of household member was 4.24 persons while their average number of household labor and average number of hired labor was 2.26 persons and 2.38 persons respectively. They were customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Their average experience in rice-farming was 26.18 years. Their average attendance in rice-farming training was 1.75 times/year. Their average rice-farming area was 9.60 rai. In the past production year of 2012, their average revenue earned from rice-farming was 45,289.48 baht whereas their average expense in rice-farming was 21,705.09 baht. They contacted with agricultural extension officers through meetings. Their receiving agricultural news from individual media was at medium level while receiving from the government officials was at high level and receiving from mass media and activity media were found at low level. (2) Knowledge regarding rice production technology of farmers was at medium level. (3) In terms of overall opinion, adoption of rice production technology by farmers was at high level and they took to practice at medium level. The issue that farmers most practiced was selection of rice seeds that suitable with their rice-fields condition. (4) Factors relating to adoption of rice production technology by farmers were age, experience in rice-farming, source and level of receiving news, number of household labor, number of hired labor, number of agricultural area and revenue earned from rice-farming. (5) Overall of their problem in rice production was at high level, particularly appropriate water management and selection of suitable rice seeds. Suggestions by farmers included the government should plan to timely release irrigation water in accordance with rice cultivation season, provide them with good rice seeds or support the production of rice seeds for their own use.

Keywords : Technology Adoption, Rice Production, Phatthalung Province

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลีย์ นิลวิเศษ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแนะแนวทางด้วยความเอาใจใส่ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยธะคง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ รุ่นพี่และเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยแนะนำให้คำปรึกษา ขอบคุณเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในจังหวัดพัทลุง และเพื่อนร่วมงานจากสำนักงานเกษตรอำเภอบางแก้ว ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุน และที่สำคัญขอขอบคุณเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนกำลังใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้สำเร็จจากคุณพ่อพันธุ์ เอียดนุ้ย และคุณแม่หนูเล็ก เอียดนุ้ย ที่ให้ความห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง จนทำให้การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่ความสำเร็จ

ประโยชน์และคุณค่า อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะยังประโยชน์ต่อการศึกษาและการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกษตรกร คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ศิริพร เอียดนุ้ย

กรกฎาคม 2556

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญตาราง ..... ฌ

สารบัญภาพ ..... ฎ

บทที่ 1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์การวิจัย 2

กรอบแนวคิดการวิจัย 3

สมมติฐานการวิจัย 4

ขอบเขตของการวิจัย 4

นิยามศัพท์เฉพาะ 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 5

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 6

สภาพทั่วไป และสภาพทางการเกษตรของจังหวัดพัทลุง 6

เทคโนโลยีการผลิตข้าว 17

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ 29

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 37

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 42

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 42

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 44

การเก็บรวบรวมข้อมูล 46

การวิเคราะห์ข้อมูล 47

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 49
ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 49
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร 65
ตอนที่ 3 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร 68
ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร 103
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวของเกษตรกร 119
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 124
สรุปการวิจัย 124
อภิปรายผล 131
ข้อเสนอแนะ 137
บรรณานุกรม 139
ภาคผนวก 140
แบบสัมภาษณ์ 142
ประวัติผู้วิจัย 158

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลประชากรจังหวัดพัทลุง ปี 2554 9
ตารางที่ 2.2 ข้อมูลเขตการปกครองและพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปี 2554 10
ตารางที่ 2.3 ข้อมูลจำนวนแหล่งน้ำชลประทานจังหวัดพัทลุง ปี 2554 12
ตารางที่ 2.4 ลักษณะดินของจังหวัดพัทลุง ปี 2554 13
ตารางที่ 2.5 การถือครองที่ดินของประชาชนและนิติบุคคล 4 ประเภท ของจังหวัดพัทลุง ปี 2554 14
ตารางที่ 2.6 พื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี 2553/54 15
ตารางที่ 2.7 ข้อมูลการผลิตพืชที่สำคัญของจังหวัด ปี 2553/54 16
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 43
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร 50
ตารางที่ 4.2 แหล่งและระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว 55
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 57
ตารางที่ 4.4 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกร 65
ตารางที่ 4.5 ระดับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรกร 68
ตารางที่ 4.6 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม 70
ตารางที่ 4.7 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ 72
ตารางที่ 4.8 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการเตรียมดินและวิธีการปลูก 74
ตารางที่ 4.9 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการกำจัดวัชพืช 76
ตารางที่ 4.10 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการใส่ปุ๋ยและปรับปรุงดิน 78
ตารางที่ 4.11 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม 80

สารบัญตาราง(ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.12 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว 82
ตารางที่ 4.13 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านวิทยาการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว 84
ตารางที่ 4.14 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม 86
ตารางที่ 4.15 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ 87
ตารางที่ 4.16 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการเตรียมดินและวิธีการปลูก 88
ตารางที่ 4.17 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการกำจัดวัชพืช 89
ตารางที่ 4.18 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการใส่ปุ๋ยและปรับปรุงดิน 90
ตารางที่ 4.19 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม 91
ตารางที่ 4.20 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว 92
ตารางที่ 4.21 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวนำไปปฏิบัติของเกษตรกร ด้านวิทยาการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว 93
ตารางที่ 4.22 ระดับการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกร 94
ตารางที่ 4.23 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและ การนำไปปฏิบัติของเกษตรกรด้านการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม 95
ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและ การนำไปปฏิบัติของเกษตรกรด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ 96
ตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและ การนำไปปฏิบัติของเกษตรกรด้านการเตรียมดินและวิธีการปลูก 97

สารบัญตาราง(ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.26 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและการนำไปปฏิบัติของเกษตรกรด้านการกำจัดวัชพืช 98
ตารางที่ 4.27 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและการนำไปปฏิบัติของเกษตรกรด้านการใส่ปุ๋ยและปรับปรุงดิน 99
ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและด้านการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม 100
ตารางที่ 4.29 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว 101
ตารางที่ 4.30 เปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นและด้านวิทยาการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว 102
ตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิจัย 104
ตารางที่ 4.32 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมและด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ 105
ตารางที่ 4.33 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการเตรียมดินและวิธีการปลูกและด้านการกำจัดวัชพืช 108
ตารางที่ 4.34 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการใส่ปุ๋ยและปรับปรุงดินและด้านการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม 111
ตารางที่ 4.35 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวและด้านวิทยาการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว 114
ตารางที่ 4.36 สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวเชิงความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง 117
ตารางที่ 4.37 ระดับความรุนแรงของปัญหาในการผลิตข้าวของเกษตรกร 119

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 3
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดพัทลุง 7